

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนชั้นเด็กเล็ก มีวัตถุประสงค์ สมมติฐาน วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนชั้นเด็กเล็ก

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีคะแนน โน้ตค้น เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม
2. นักเรียนกลุ่มทดลองจะมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนวัดเวฬุวัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา

2532 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด 60 คน คัดเลือกตัวอย่างประชากรโดยวิธีการสุ่มโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จับฉลากให้ห้องเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองได้ รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการกิจกรรมสอน และฝึกลักษณะนิสัยทางสังคม อีกห้องเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็กปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการกิจกรรมสอน และฝึกลักษณะนิสัยทางสังคม หน่วยเรื่อง ฝนฟ้า ชุมชนของเรา ต้นไม้ที่รัก และหน่วยมด จำนวน 20 แผน

2.2 แบบวัดมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมมีลักษณะเป็นข้อสอบรูปภาพ แบบปรนัย เลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีความยากระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .30 ขึ้นไปทุกข้อ แบบวัดมโนทัศน์ฉบับนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ 0.75

2.3 แบบประเมินลักษณะนิสัยทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ

2.3.1 แบบประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมในสถานการณ์การเล่นที่กำหนด มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่าพฤติกรรม 4 ระดับ คือ ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และไม่แสดงลักษณะนิสัยทางสังคม

2.3.2 แบบประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมโดยอาจารย์ประจำชั้นมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่าพฤติกรรม 4 ระดับ คือ ดี พอใช้ ควรปรับปรุง ไม่แสดงลักษณะนิสัยทางสังคม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประเมินลักษณะนิสัยทางสังคม และทดสอบมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนก่อนทำการทดลอง

3.2 ผู้วิจัยทำการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการกิจกรรมสอนและฝึกลักษณะนิสัยทางสังคม ทั้ง 4 หน่วย จำนวน 20 แผน ในกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมนั้น ได้รับการสอนในหน่วยเดียวกับกลุ่มทดลอง ตามแผนการจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็กปกติ โดยอาจารย์ประจำชั้น ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะได้รับการสอนในระยะเวลา 4 สัปดาห์เท่ากัน

3.3 เมื่อทำการสอนครบ 4 สัปดาห์ ประเมินลักษณะนิสัยทางสังคม และทดสอบมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนหลังการทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยวิธีทางสถิติดังนี้

4.1 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่ (t-test)

4.2 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองหลังทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่ (t-test)

4.3 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมระหว่างก่อน และหลังทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่ (t-test)

4.4 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อน และหลังทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่ (t-test)

4.5 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนทำการทดลอง โดยทดสอบค่าที่ (t-test)

4.6 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที่ (t-test)

4.7 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยการทดสอบค่าที (t-test)

4.8 เปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลทางด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมพบว่า

1.1 ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลทางด้านลักษณะนิสัยทางสังคม

2.1 จากการประเมินของอาจารย์ประจำชั้น

2.1.1 ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่อง และรวมทั้ง 6 เรื่อง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.2 นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่องและรวมทั้งเรื่อง ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2.1.3 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม ในแต่ละเรื่อง ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุมและค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนรวมทั้ง 6 เรื่องสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จากการประเมินในสถานการณ์ที่กำหนด

2.2.1 ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม ในแต่ละเรื่องและรวมทั้ง 5 เรื่อง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 นักเรียนกลุ่มควบคุม มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม เรื่อง มารยาทที่ดีงาม และความอดทนในการรอคอย ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ส่วนค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม เรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อรวมคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม ทั้ง 5 เรื่อง พบว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.3 นักเรียนกลุ่มทดลอง มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่อง ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนรวมลักษณะนิสัยทางสังคมทั้ง 5 เรื่องก็สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.4 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคม เรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความอดทนในการรอคอย แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ส่วนเรื่องมารยาทที่ดีงามนั้น พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อรวมคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมทั้ง 5 เรื่อง พบว่า ค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนโมทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่ากิจกรรมสอนโมทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบสามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะกิจกรรมสอนโมทัศน์ดังกล่าวมีลักษณะที่มีความสอดคล้องกับหลักการทางทฤษฎีของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมที่จะต้องสอนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของลักษณะนิสัยทางสังคมที่ต้องการฝึกและมีความรู้ความเข้าใจว่าควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม นอกจากนี้วิธีการที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมสอนดังกล่าวนั้น ใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี โดยนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กเล็กสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดี (ประภาพรณ เอี่ยมสุภานิต 2532:727) ทั้งนี้เนื่องจากการสอนเนื้อหาให้แก่เด็กเล็กนั้นไม่สามารถสอนในลักษณะของการบรรยายได้เพราะการจะเข้าไปในสิ่งที่เป็นามธรรมนั้นยากสำหรับเด็กวัยนี้ การสอนจะต้องจัดเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ เช่น การเล่าเป็นนิทาน การเล่นเกม การอภิปราย ซักถาม ฯลฯ (ราศี ทองสวัสดิ์ และ คณะ 2529:54) ลักษณะกิจกรรมสอนโมทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมจึงมีความเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของเด็กเล็ก รวมทั้งกิจกรรมสอนโมทัศน์ฯ มีการจัดองค์ประกอบต่างๆ อย่างเป็นระเบียบ จุดมุ่งหมายแนวคิด วิธีการดำเนินกิจกรรม สื่อการสอนตลอดจนการประเมินผล มีความชัดเจน ซึ่งความเป็นระบบระเบียบดังกล่าวนี้มีส่วนช่วยให้การพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมเกิดประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ (ทิตนา แชมมณี และคณะ 2531 : 4) ดังนั้น เมื่อบูรณาการกิจกรรมสอนโมทัศน์ฯ เข้าไปในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก จึงมีผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทิตนา แชมมณี และคณะ (2531 : 94) ที่ได้ทดลองใช้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย

กิจกรรมสอนและฝึกจำนวน 27 กิจกรรม โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในด้านความรู้ความเข้าใจในทัศน์ เนื้อหาการทำงานกลุ่มของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับลักษณะนิสัยทางสังคมนั้นพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมหลังการทดลองไม่แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มควบคุมซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกิจกรรมฝึกที่สร้างขึ้นนั้น ฝึกนักเรียนได้เพียงบางพฤติกรรมของลักษณะนิสัยทางสังคมเท่านั้น ดังนั้นเมื่ออาจารย์ประจำชั้นประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนซึ่งในแต่ละเรื่องมีพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรมจึงปรากฏผลว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีลักษณะนิสัยทางสังคมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้เวลาที่ใช้ในการฝึกอาจะยังไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยทางสังคมได้ เพราะลักษณะนิสัยที่ดีนั้น ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้โดยการท่องจำหรือฝึกปฏิบัติเพียงไม่กี่ครั้ง แต่ต้องอาศัยเวลาฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความเคยชินและติดเป็นนิสัย (มุสตี กุญอินทร์ และคณะ 2526 : 45-47) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 88) ที่ได้ศึกษาความพร้อมของนักเรียนชั้นเด็กเล็กที่อยู่ในโครงการวิจัยและพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนเด็กเล็กในโครงการได้รับการสอนตามรูปแบบที่โครงการวิจัยพัฒนาขึ้นตลอดปีการศึกษาและพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความพร้อมทางด้านจริยธรรม (สังคมนิสัย) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการดำเนินการฝึกก็มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสภาพห้องเรียนที่ไม่มีฝักกันห้องเป็นสัดส่วน ทำให้เด็กเล็กห้องอื่นสามารถมุดลอดเข้ามาในห้องกลุ่มทดลองได้ ดังนั้น จึงไม่สามารถจัดมุมต่าง ๆ หรือวางเกมการศึกษาไว้ได้ตลอด ต้องเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าตู้เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จ สภาพแวดล้อมดังกล่าว นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการฝึกลักษณะนิสัยทางสังคมเพราะสภาพแวดล้อมที่จัดไว้ได้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัยต่าง ๆ นั้นมีผลต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีของเด็กเล็กได้ (มุสตี กุญอินทร์ และคณะ 2526 : 48-52)

แต่ก็มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนา ลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ เพราะผลจากการประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมในสถานการณ์ที่กำหนดซึ่งประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่องได้เฉพาะบางพฤติกรรม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในเรื่อง ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความอดทนในการรอคอย และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมฝึกมีลักษณะที่เป็นระบบระเบียบ คือ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าจะฝึกนักเรียนในเรื่องใด มีวิธีการที่เป็นระเบียบเป็นขั้นตอน มีการทบทวนเรื่องที่จะฝึกทุกครั้ง ส่วนการฝึกปฏิบัติก็สอดแทรกอยู่ในกิจกรรมประจำวัน และมีการประเมินผล หลังการฝึก ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้ทราบผลการกระทำของตนเอง และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

เมื่อศึกษาถึงพัฒนาการของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏว่าหลังการทดลองนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมจากการประเมินของอาจารย์ประจำชั้นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่การประเมินในสถานการณ์ที่กำหนด นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องมารยาทที่ตึงามเท่านั้น ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับนักเรียนกลุ่มควบคุมนั้นมีคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในเรื่อง มารยาทที่ตึงามและความอดทนในการรอคอยเท่านั้น แสดงว่า แผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กปกติก็สามารถพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนได้ แต่จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ประจำชั้นนักเรียนกลุ่มควบคุมพบว่า ครูสอนลักษณะนิสัยทางสังคมโดยการบอกกล่าวชี้แจงว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ควรทำ และให้เด็กฝึกปฏิบัติโดยการออกคำสั่ง ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอให้นักเรียนเกิดความรู้สึกและเห็นคุณค่าอยากกระทำ ทิศนา แชมมณีและคณะ (2531 : 117) ได้กล่าวว่า ถ้านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจว่าควรจะทำอย่างไร แต่ขาดการเห็นคุณค่าก็จะทำให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติและอาจจะทำให้เกิดหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติถ้าทำได้ ดังนั้นเมื่อประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมในสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งไม่มีครูคอยควบคุมหรือออกคำสั่งจึงพบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมมีลักษณะนิสัยทางสังคมหลังการทดลองแตกต่างจากก่อนทดลองเพียงบางเรื่องเท่านั้น ส่วนนักเรียนกลุ่มทดลองนั้น

ได้รับการสอนให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของลักษณะนิสัยทางสังคมจากกิจกรรมสอน และมีการฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วอย่างสม่ำเสมอจากกิจกรรมฝึก นักเรียนได้รับการพัฒนาครบ 3 องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาลักษณะนิสัย ดังนั้นคะแนนลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองในสถานการณ์การเล่นจึงสูงกว่าก่อนการทดลอง

ในสถานการณ์ที่กำหนด เป็นการจัดของเล่นให้นักเรียนเล่น และมุ่งจะศึกษาพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกอย่างอิสระในขณะที่เล่นกับเพื่อน ดังนั้นจึงไม่มีการกำหนดว่านักเรียนจะต้องเลือกหัวหน้ากลุ่มและต้องเล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม ในการเล่นนักเรียนจะมีการเล่นในลักษณะต่างคนต่างเล่นหรืออาจจะนำของเล่นรวมกันเป็นบางช่วงเท่านั้น และไม่มีการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเป็นผู้นำผู้ตาม ดังนั้นจึงไม่มีการประเมินลักษณะนิสัยทางสังคมเรื่องการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

จากประสบการณ์ในการวิจัย มีข้อสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนดังนี้คือ

1. การสร้างกิจกรรมสอนนั้น แนวคิดจะต้องมีความชัดเจน และจะต้องไม่เป็นนามธรรมมากเกินไป เพราะเด็กเล็กจะเข้าใจในสิ่งที่ เป็นนามธรรมได้ยาก ดังนั้นจึงต้องพยายามเขียนแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมให้อยู่ในรูปของการปฏิบัติที่ง่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ในเรื่องที่สอนได้ดีและรวดเร็ว เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เร็วขึ้น

2. การบูรณาการกิจกรรมสอนและฝึกของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบ เข้าไปในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กนั้น สำหรับกิจกรรมสอนค่อนข้างจะเป็นปัญหา เพราะในแผนการจัดประสบการณ์ได้กำหนดเนื้อหาไว้แล้ว และกิจกรรมประจำวันที่เหมาะสมในการสอนเนื้อหาต่าง ๆ นั้น ได้แกกิจกรรมในวงกลมซึ่งใช้เวลาประมาณ 20 นาที เมื่อนำเอากิจกรรมลักษณะนิสัยทางสังคมบูรณาการเข้าไป จึงทำให้เนื้อหาที่จะสอนนักเรียนมากขึ้น ดังนั้นการสร้างกิจกรรมสอนลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่องจึงควรมีหลายกิจกรรม เพราะจะทำให้เนื้อหาสั้นลงและสรุปแนวคิดได้ง่ายขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงลักษณะนิสัยทางสังคมในแต่ละเรื่องมีหลายพฤติกรรม ส่วนกิจกรรมฝึกสามารถบูรณาการได้ง่าย เพราะในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กนั้น กิจกรรมประจำวันที่กำหนดไว้ก็มีการฝึกลักษณะนิสัยทางสังคมรวมอยู่ด้วยแล้ว เพียงแต่ว่ากิจกรรมเหล่านั้นยังไม่เป็นระบบระเบียบหรือมีขั้นตอนที่ชัดเจนเท่านั้น

3. การดำเนินกิจกรรม นักเรียนควรจะมีทักษะในการฟังและพูดรวมทั้งเคยทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมาบ้าง จึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น ดังนั้นก่อนที่จะมีการใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างมีระบบ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกทักษะการฟังและการพูดจึงเป็นสิ่งที่ควรนำมาจัดให้เด็กมากเป็นพิเศษ รวมทั้งฝึกให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้มากขึ้น นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถจดจำเพลงคำคล้องจองต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ครูผู้สอนจึงควรให้ความสนใจสรรหาเพลง คำคล้องจอง ที่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยทางสังคมในเรื่องต่าง ๆ และนำมาใช้ในชั้นบททวนหรือสรุปแนวคิดต่าง ๆ เพราะนอกจากสะดวกในการใช้แล้วเด็กเล็กก็ชอบ

4. ครูผู้สอนจะต้องมีทักษะในการใช้คำถาม เพื่อนำนักเรียนเข้าสู่จุดหมายที่ต้องการสรุป เนื่องจากชั้นถาม-ตอบ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ การที่ครูใช้คำถามกับนักเรียนบ่อย ๆ จะช่วยฝึกฝนทักษะการคิดด้วย ดังนั้น คำถามที่ครูจะใช้กับนักเรียนนั้นจะต้องเป็นคำถามที่ง่ายและสั้น และถ้านักเรียนไม่เข้าใจคำถามครูผู้สอนก็ควรใจเย็นให้เวลานักเรียนได้คิดหรือฝึกฝนต่อไป แม้ว่าจะต้องใช้เวลามากในช่วงแรก ๆ แต่ในช่วงหลังนักเรียนก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลได้ดีขึ้นและใช้เวลาเฉลย

5. นักเรียนจะชอบถ้าให้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเล่นเกมที่มีการแข่งขันจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่านักเรียนจะมีพฤติกรรมร่วมมือกันมากขึ้นถ้าให้แข่งขันระหว่างกลุ่มครูจึงควรใช้กระบวนการกลุ่มในกิจกรรมสอนและฝึกให้มากขึ้น เพราะนอกจากนักเรียนจะได้เรียนรู้การปฏิบัติที่เหมาะสมจากกิจกรรมสอน นักเรียนยังได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันอีกด้วย แต่ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เนื่องจากนักเรียนเด็กเล็กยังอยู่ในช่วงที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ในตอนช่วงแรก ๆ นักเรียนมักจะมีปัญหา ทำให้การทำกิจกรรมไม่ราบรื่นครูผู้สอนจะต้องใจเย็นและค่อย ๆ ฝึกฝนเด็กให้มีความเคยชินกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

จากผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนชั้นเด็กเล็กนั้น แสดงว่า รูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมสอนและฝึกอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนเด็กเล็กได้ แต่การนำเอารูปแบบไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ

อย่าง คือ กิจกรรมสอนจะต้องมีความชัดเจน ง่าย และเหมาะสมกับวัยของเด็ก กิจกรรมฝึกสามารถบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมประจำวันได้มากที่สุด ส่วนผู้เรียนก็จะต้องมีทักษะพื้นฐานในการฟังและพูด นอกจากนี้ครูผู้สอนก็ต้องใจเย็นมีความอดทน มีความรับผิดชอบในการสอนและฝึก ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อและส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่สอนและฝึกไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.1 ควรนำรูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบดังกล่าว ไปใช้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยพบว่า รูปแบบดังกล่าว สามารถพัฒนามโนทัศน์และลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนในบางเรื่องได้

1.2 ควรสร้างและบูรณาการกิจกรรมสอนและฝึกลักษณะนิสัยทางสังคมเข้าไปในแผนการจัด ประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กตลอดปีการศึกษา เพราะการพัฒนาลักษณะนิสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนและฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้คำถาม เนื่องจากในรูปแบบกิจกรรมสอนมีชั้นถาม-ตอบ ซึ่งครูจะต้องใช้คำถามนำให้นักเรียนตอบ เพื่อจะได้สรุปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรมีทักษะในการใช้คำถามเป็นอย่างดี

1.4 ควรมีการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการใช้กระบวนการกลุ่ม เนื่องจากการจัดกิจกรรมฝึกลักษณะนิสัยโดยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถช่วยส่งเสริมการฝึกลักษณะนิสัยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นครู จึงควรที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มและสามารถใช้กระบวนการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำเอารูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาล เพื่อศึกษาว่ารูปแบบดังกล่าวจะมีผลต่อลักษณะนิสัยทางสังคมของเด็กแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2.2 ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบกับนักเรียนชั้นเด็กเล็กตลอดปีการศึกษา เพื่อศึกษาตัวว่ารูปแบบดังกล่าวจะมีผลให้ลักษณะนิสัยทางสังคมของนักเรียนเปลี่ยนแปลงหรือไม่มากนักน้อยเพียงไร

2.3 ควรมีการนำเอารูปแบบการพัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบไปทดลองใช้พัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนเด็กเล็กในเรื่องอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย